

„Mino Võromaa 34“ paremad kirjatööd

1.–3. klass

I koht

Armastust otsman

Lää uibu otsa ronima,
armastust sinnä otsma.

Lövvä ubina väikukösõ, kurva ja närvehtünü...

Vii tä uma kodo sängü tudulõ,
vii tä uma kodo sängü tudulõ.

Kas armastus umgi löütü?

Els Aaspere

Kääpä põhikuul, 3. klass

juhendaja Jana Kähr

II–III koht

Kõgõ paremb kingitus

Mino arvateh olesi kõgõ paremb kingitus mulle matkaauto, midä saase muuta mugavas tarõs sänge ja pliidiga. Tuuh autoh võisi sõita vallalidsõlt, süvvä ijätüst ja juvva limonaati. Ma lääsi tuu autoga reisulõ ja võtassi üteh kats sõpra. Meil kõigil olõssi uma üükull, pini ja kass. Üükull mõistassi kõnõlda, lukõ ja kirota. Pini saasi inemise jutust arvo ja mõistassi ujjo ja ronni. Kass aga mõistassi muuta hinnast kõigis kaslaisis, kiä olemah omma. Reisu aol saasi ma ja mu sõbra tutvas mitmõ indiaanlaisi hõimuga, käüssi arheoloogiliidsil välläkaibmiisil, saasi olla esi restoraani päakokk, kävvü lõbustuspargih ja ägedäh spaah ja nätä häste pallosit muusõummõ.

Ilo Laan

Tilsi põhikuul, 3. klass

juhendaja Eve Hütt

II–III koht

Kõgõ parõmb kingitus

Ma olõ saanu pallo kingitüisi, aga kõgõ parõmb kingitus oll mullõ väiku sõsarõkõnõ. Ma tahtsõ hindäle väega väkest sõsarat vai vellekeist. Ku mi ütskõrd sannan kävemi, näkse ma ja sai arvu, et imäl om kõtun tita.

Sõs mi viil es tiiä, kas tä om sõsarakõnõ vai vellekene, a paari päavä peräst ütel imä mullõ, et ma saa hindäle väiku sõsara. Suvõ algusõs ollgi mul kingitus kotun.

Ma olli ja olõ ka parhilla väega õnnõlik! A uma sõsarõkõsõ nimme ma sullõ ei ütle.

Marleen Länik

Mõnistõ kuul, 3. klass

juhendaja Asta Pazuhanitsš

luudusõjutu preemiä

Kevväi

Keväjä lindasõ tsirgu tagasi. Ku lumi är sulas, nakkas jökin ja kraavõn vulisõma vesi. Edimält nakkas juuskma vahtrõmahl. Ku puu omma hiirekõrvun, saa tikata ka kõo. Päält mu sünnipäivä lätt muro rohilidsõs ja lilli nakkasõ haitsemä. Et sügüse saaki saia, tulõ ka siimne mulda panda.

Karoliine Lutsar

Tilsi põhikuul, 1. klass

juhendaja Astrid Lind

eläjäjutu preemiä

Mu kassikõnõ

Unisti pikkä aigu peris umast kassist. Kats aastat tagasi läts mu unistus täüde. Kassi sai ma tutvidõ käest, nondõ kassil olliva poja. Ma sai valli nellä kassipoja vaihõl. Vailisi sõs kõgõ kirjumba ja karyatsõmba.

Mu kassikõnõ om oranži, valgõt, musta ja halli värv. Nõnakõnõ om täl roosa. Nimes panni talle Pärl. Mu kassikõnõ pelgäs meesterahviid. Tä ei kannata ka esätsit kassõ, tege noilõ õkva tuulõ ala ja rüük noidõ päälle hirmsa helüga.

Ku Pärlikene pahandust tege, kutsu ma tedä „karvapepus“ – tä saa arvu, et tedä keeletäs. Hiiri püüd ta väega häste. Mõnikord tuu hiirõ tarrõ ja mäng sääl kuulnu hiirega. Alati maka tä mu man sängün.

Ku mi jalotama läämi, juusk Pärlikene õks mukka üten. Ma armasta väega umma karvapalliköist.

Teele Lindenberg

Mõniste kuul, 3. Klass

juhendaja Asta Pazuhanits

4.–6. klass

I koht

Kodustöt kitsõtall

Ku mu vanaesä oll viil väiku poiskönö, asusi timä vanavanõmbidõ kodo mötsa veereh, Leevi küläst koskil 7 km kavvõndõh. Kõrd tõi timä esä üsän kodo väiku kitsõtallõ. Tallökösõ imä oll hukka saanu. Kitsõkõist söödeti lutipudõlist lehmäpiimäga. Vai oll tegemist! Muidoki sai mötseläjakesest kogo pere lemmik. Tä naksõ mu vanavanaimmä Veerat hindä imäs pidämä ja es jää timäst ütte sammu kah maha.

Pikapääle harisi väiku mötsaelänik kõigi pereliikmidega. Ka talo töisi eläjidega sai ta sõbras. Kitsõlõ mötöldi välli ka nimi – Miku. Ku perretütär Ōiõ läts kuuli, saatsõ Miku tedä suurõtii viirde välli. Säält edesi es julgu minnä. Ku pere naksõ süümä, tull ka Miku lavva viirde, küünüt kaala pikäs ja nuusksõ kõik söogi läbi. Ōigõhõ tei, iks sattõ timäle kah midägi meebleperälist.

Sakõst kõpsut tall tagatarrõ piigli ette. Kai hinnast nii- ja naapidi, käändse pääd ütele ja tõsõlõ poolõ, imehtelli pilti ummi ilosidõ suuri silmiga. Kõrra nädälih käve pernaanõ Veera autolahvka man, kohe Miku tedä truult saatsõ. A önnõ naabri taloni – edesi tä es julgu ja võõrit peläs. Esiki sõs, ku pererahvalõ tulliva külälidse, käkse Miku hinnast kohegi är. Koh timä tuu aig oll, es tiiä kiäki.

Kavva aigu oll Miku latsi suur mänguseldsiline ja tekk uma armsa olõmisõga näide mänge ja toimõnduisi lustilidsõmbas.

Ütel pääl latsi sõbõr inämp kodo es tulõ. Mötselläi, kiä oll harinu olõma kõigi lemmik, es möista hinnast inemiisi maailma ohtõ iist kaitsa... Pere, kiä oll tallökõist väega hoitnu ja armastanu, kurvast otsalda.

Maritte Arianne Plaado

Vilustõ põhikuul, 6. klass

juhendaja Hedy Saar

II–IV koht

Keväjät otsman

Tegeläse: Evelin, Ott, Katrin, Kaspar, naabrinaanõ Ellen

Katrin (*kõnd edesi-tagasi*): Müüdä külätiid kõndi om nii hää. Mullõ miildüs välän olla.

(*Evelin tulõ lava päale.*)

Evelin: Tere, Katrin! Kas sa olõt kah jalotaman?

Katrin: Olõ kühl, vahva, et mi kokko saimi. Kas sullõ miildüs kah välän jalotaman kävvü?

Evelin: Jah, miildüs kühl. Ku tahat, võimi kuuh edesi minnä.

Katrin: Taha kühl. (*Kaes veidü ümbre.*) Kae, Evelin, sääl omma pajourva!

Evelin: Kos, kos? Näütä, mullõ nii miildüse pajourva! (*Katrin võtt üte pajourbiga ossa ja näütäas tuud Evelinilõ.*)

Katrin: Mullõ miildüse kah pajourva. Kae, tan na urva ommaki.

Evelin: Nee omma nii ilosa ja pehme. Korjami kimbu säändsit ossõ, sõs saava imä ossa vaasi panda.

Katrin: No teemi sõs nii. (*Näütäas.*) Kae, sääl om viil rohkõmb urbõga ossi!

Evelin: Läämi sõs sinnäpoolõ, midä rohkõmb, tuud uhkõmb. (*Lätvä är.*)

(*Poiskõsõ tulõva lava päale.*)

Kaspar: Kae, ku pallo lummõ ja ujasid tan om.

Ott: Om jah pallo lummõ ja ujasid. Ei tiiä, ku süväv taa hang om. (*Jääs üte hangõ mano saisma ja kaes tuud tsipa aigu, sõs hüppäs hangõ.*) Kaspar, Kaspar, tulõ avita minno, ma ei saa inämp välliä!

(*Kaspar juusk Oti mano, pruuv tedä lumõst välliä tömmada. Türiku tulõva lava päale, kummalgi om kimp pajoossõ.*)

Kaspar: Tere, Evelin! Tere, Kartin!

Ott: Tere, tütrigu! Kas ti olõti kah jalotaman?

Katrin: Tere esi kah! Jah, olõmi kühl.

Evelin: Tere, Ott! Tere, Kaspar!

Ott: Kaspar, avita minno siist joba vällä.

Kaspar: Ooda veidü, Ott, ma õkva avita su vällä. Ma tuu õnnõ uma lapju. (*Juusk minemä.*)

Evelin: Ott, kuis sa sinnä kinni jäit?

Ott: Oeh, taa om sääne nalakas lugu. Mi kõndsõmi Kaspariga müüdä tiid ja ma näi taad lumõhangõ. Ma sõs mötli, et kaenu õigõ, ku sükäv taa hang om ja nii ma hüpässi siiä sisse ja tan ma olõ – ilosa suurõ sügävä hangõ seeh kinni. (*Ohkas.*)

Katrin: Olõ-õi hätä, külh mi kaivami su taast hangõst vällä. (*Kaspar juusk lava pääle.*)

Kaspar: No kaivami su sõs hangõst vällä. Vai tahat sinnä elämä jäiä?

Ott: Är sa jahvatagu tan midägi, kaiva minno vällä.

Kaspar (*kaib veidü aigu*): Nii, valmis.

Ott (*tõmbas jala hangõst vällä*): Pallo teno! (*Kaes veidü ümbre.*) Kaegõ, sääl om uja, läämi ossalaivu ujotama!

Kaspar, Evelin ja Katrin: Jah, läämi!

(*Evelin, Kaspar, Ott ja Katrin nakkasõ juuskma.*)

Kaspar: Kaegõ, sääl omma suurõ lumõhangõ, njoo paistusõ nii pehme, ma lää lummõ sumpama. (*Juusk hangi mano ja hüppäs hangõ.*) Oih!

Ott: Mis oih?

Kaspar: Ma jäi kinni.

Ott: Hahaa, kae, kiä nüüd hangõh kinni om.

Kaspar: Avita minno vällä! (Ott võtt Kaspari kässist kinni ja sikutas, Kaspar saa vällä, a üts seerik jääs hangõ.)

Naabrinaanõ Ellen (*sõit rattaga lava päälõ, lask kellä, sõit latsi mano ja jääs saisma*): Tere, latsõ! Kaspar, millõ sul õnnõ üts seerik jalan om?

Ott, Kaspar, Evelin ja Katrin: Tere, Ellen!

Kaspar: Ma jäi lumõhangõ kinni ja üts mu seerik om iks viil sääl. Mi ei saa tuud kätte.

Ellen: Ma või sinno hindä mano viiä, ku tahat.

Evelin: Ja mi kaivami niikavva Kaspari seerigu vällä.

Kaspar: Mullõ sobis.

Ellen: Tulkõ sõs peräst perrä.

Katrin: Tulõmi, tulõmi.

Evelin: Kaspar, kos su lapju om?

Kaspar (*näütäs jupp maad kavvõmbahē*): Sääl.

Evelin: Selge.

Ellen: Noh, Kaspar, kas nakkami mu poolõ minemä?

Kaspar (*kargas ütõ jala pääl ratta mano*): Ma arva külh. (*Hüppäs ratta päale.*)

Ellen: No mi sõs läämi! (*Lask kellä ja sõit kuuh Kaspariga är.*)

Evelin, Katrin ja Ott (*lehvütase*): Hääd aigu ja varsti näemi!

Ott (*juusk ja tuu lapju*): No kaivami sõs tuu seerigu hangõst vällä! (*Nakkas kaibma.*)

Katrin: Kaege, tan om vesi. Kaspar astsõ kraavi!

Ott: A timä seerigu saimi õks kätte. (*Nõst seerigu kraavist vällä.*)

Evelin: Läämi sõs Elleni mano! (*Nakkasõ minemä.*)

(*Kaspar ja Ellen tulõva lava päälõ ja toova üteh diivani, lavva ja viis tassi.*)

Evelin, Ott ja Katrin: Tere, Ellen ja Kaspar! (*Astva tarrõ ja istva diivani päale.*)

Ellen: Võtkõ tsäid, pallösi.

Ott (*väsünült*): Oeh. Nüüd om vähembält teedä, et ku minnä keväjät otsma, sõs om hää, ku om lapju üten ja egäs juhus rattaga naabrinaanõ käeperi.

Ellen (*naard*): Nii om.

Liisbet Rõõmusoks
Haani kuul, 6. klass
juhendaja Kersti Leit

II–IV koht

Mille kahru talvöund makassõ

Vanastõ kahru talvöund es maka. Nä eli täpipääält nigu suvõl, a talvõl olliva nä pahuramba ja lätsiva kergehe vihalõ.

Ütskord talvõl lännü üts kahr uma egäpäävatsit käümisi käümä. A täl oll pää lajan otsan, tä es näe hindä iin saisvat kuust ja põrgas tuuga kokko. Tuupäale sai kahr vihatsõs ja kärät kuusõlõ, et mis tuu tan tii pääl iin sais. Kuus vastas viisakalt, et ei saa minemä minnä, täl omma juurõ maa külen kinni.

Kahr oll halvan tujon ja es kullõgi. Timä käskse iks kuusõl säält är minnä. Kuus nakas vasta, et ei saa. Lõpus haard kahr kuusõst kinni ja nakas raputama. Tuu päale sadasi kõik kuusõ pääle tuisanu lumi kahrulõ kaala. Suurõ hädäga saiõ kahr lumõhangõst vällä ja juusksõ lõdisõdõn hindä kooba mano tagasi.

Ku kahr uma luu tösilõ är kõnõl, naksiva kõik timä talvõkuid pelgämä ja tä otsust kõgõ talvõ hoobis kooban maada. Tuuperäst kahru täämbädsel aol talvöund makassõgi.

Ernst Jaak Liivat Uba
Haani kuul, 4. klass
juhendaja Kersti Leit

II–IV koht

Tervüseretsept

Hirmsa mooduga tõvõtukk
käü ringi müüdä ilma.
Tahas vällä visada
taa hullusõ ma täämbä.

Naksi õkva mötlöma,
kuis saasi tetä nii,
et tõbi nakasi pelgämä
ja pakku lääsi siit.

Plaan paigah, mis nüud edesi?
Säädse sammu sahvrilõ.
Tei väiku inventuuriksõ,
säält löudse abivahendit.

Retsept sai mul sis säändene:
võta küslauku ohtralõ
ja koori küüdse kõrrastõ
ni panõ röstit leeväle.

Kuum tiijuuk vehvermentsiga,

tsitron ingveriviiluga,
miipurgist võta rõõmuga
ports mett suurõ luidsaga.

Tuu hääga suud sa lopuda
ja kurgust alla lasõ taa.
Ja nigu vanal Võromaal
panõ sannaahi küttümä.

Kõoviht piat sannan olõma,
et umma ihhu harida.
Sis tõbi nakas pelgämä,
ja korstnast vällä pagõ tä.

Kae, sääne saigi retseptuur,
kuis ärä aia kurja juur.
Hää usk avitas ja tuu,
ku tetä ka üts kõrduskuur.

Lisanna Henning
Võru Kreutzwaldi kuul, 5. klass
juhendaja Helena Linnamäe

luudusõjutu preemia

Lumi ja lump

Oll hilissüküs, ku nakas lummõ sadama. Latsõ olliva rõõmsa ja naksiva hää sulalumõga lumõsõta pidämä.

Tsipakõnõ sadanu, näkse lumi lumpi. Tä mõtõl: „Sjoo matami lumõala.“ Tä nakaski lumpi täüs tuiskama, a kõik lumi, mis lumbi päale sattõ, sulasi är. Lump ütel: „Mis sa sääl tühjä punnit,inne piat külmätaat minno kõvas jääs külmämä.“

Lumi lännü külmätaadi mano ja pallõlnu, et tuu nakassi tüüle. Ja kae imet! Tõõsõl päaväl pauksõ välän kõva külm. Sõs astsõ lumi mano ja matsõ hindäala kõik lumbi ümbretsõori. Nii saigi lumi lumbist jako.

Erik Hendrik Liivat Uba

Haani kuul, 4. klass
juhendaja Kersti Leit

oppusõga jutu preemiä

Elevant tekse nalla

Elli kõrd suur, tukõv ja härdämiilne elevant ni hall, rõõmsa ja tsärre hiir. Elevandi nimi oll Lonta. Tä es olõ uma nime üle uhkõ. Timä jaos oll tuu väega imelik nimi, selle et pand õkva märkmä timä londi päälle. Lonta es möista nalla tetä. Es möista tä ka pikkä juttu aia ja ülepää tükse kõnöldön kokutama.

Hiire nimi oll Piiksu. Hiir oll uma nime üle väega uhkõ: talle miildüsi, et tä tege piiksvat hellü. Piiksu möistsõ väega häste nallu kõnölda. Piiksu ja Lonta olliva suurõ sõbra.

Ütel pääl näkse Piiksu kölladsõ- ja rohilidsõkirjut plakatit, kon oll kirän: „Otsitas nallakit eläit nalladuellilõ. Duell toimus seo aasta nallapääväli Nallapuiestii 31 tsirkusõ man.“ Piiksu oll õkva nõun, aga tallõ oll vajja vastast. Tä otsust, et kuts Lonta kah ossa võtma, sest tiidse, et võit tedä kindla päälle. Piiksu läts Lonta manu ja kõnõl, miä plakatil kirän oll.

Lonta ütel: „Ma-ma-ma ei tiiä, ma ei möista nalla tetä ja sa võidat kindla päälle.“

„A kedägi töist mul ei olõ jo võtta, päälegi võit sa jo oppi,“ ütel Piiksu tuu päälle.

„Olku sõs nii. Sa olõt mu väega hää sõbõr,“ ütel Lonta vasta. Piiksu oll önnõlik.

Võistlus pidi olõma edimädsel aprillil. Parhilla oll viil edimäne märts. Tuuperäst oll aigu harjotada. Lonta harjot ja läts ega pääväga osavambas. Paar päivä inne võistlust kõnõl Lonta imäle ja esäle nallu ja nuu tulliva peris häste välli.

Ja ollgi võistluspäiv käen. Lonta läts tsirkustõ ja nägi sääl nallamiitret. Tuu om sääne riistapuu nigu kraadiklaaski, a tüüle nakas hoopis naaru päälle. Ku näüt jõud rohilidsõ päälle, sõs om nallakas, ku kölladsõ mano, sis om viil naljakamb ja verrev näütas, et om õks väega naljakas. Publikut oll tsirkustõ peris pallo tulnu. Lonta nakas pabistama.

Piiksu oll joba ammu kohal ja uutsõ Lontat. Võistlus võisõ alata ja Piiksu kõnõl edimädse nalja: „Lehm roni puu otsa. Varõs küsüs: „Mille sa puu otsa ronit?“ „Ma taha ubinit süvvä,“ vastas lehm. „A seo om jo kuusõpuu,“ ütles varõs. „Mis sõs, mul omma hindäl ubina üten,“ and lehm feedä.“

Naarumiitre näüdäs kölladsõ värv alumist viirt. Nüüt kõnõl Lonta uma nalla: „Kats kutsikat saava kokko. Üts ütles: „Auh!“ „Ullis lätsit vai?“ küsüs tõõnõ. „Es. Ma opi võõrkiilt,“ vastas edimäne.“

Naaru oll peris pallo ja naarunäüt nõssi köllatsõ keskele. Piiksu kõrd oll kõnölda: „Susi korjas mõtsan siini. Jänes näge hunti ja ütles: „Hunt, ull olõt vai, neo ommava jo kärbseseene.“ Hunt vastas: „Mis mul tuust, kelle seene neo ommava!““

Naarunäüt läts seokõrd köllatsõ lõppu ja nakas joba verevää päälle liikma. Piiksu oll kimmäs, et võit om timä jago.

Lonta kõrd oll nalja kõnõlda: „Miä om ütist elevandil ja hiirel? Mõlõmba nakkasõ e-tähega, vällä arvada hiir.“

Seo nali es olõ vist väega nallakas, naarumiitre näudäs rohilist. Piiksul oll hää miil. Kuna tä oll nii kimmäs uman võidun, sõs andsõ ta võimalusõ Lontalõ viil üts nali kõnõlda. Lonta nakas tassakõistõ kõnõlõma: „Elevant ja sipelgas ommava luurõl. Kõrraga sosistas sipelgas: „Minnu om nättü. Sa rooma ütsindä edesi.““

Kõik naksiva nii kõvva naarma, et naarumiitre näüt hüpas külest är. Seoga oll võistlus otsa saanu ja võitja selge. Lonta sai hindale kuldsõ kariga ja diplomi, kon oll kirän:

Duelli võitja

LONTA,

kiä tegi pallo nalja

Piiksu oll edimält väega kurb, et tä es võida. A perän oll täl hää miil, et Lonta sai hirmust üle ja es kokuta inäämm.

Kerdo Murde

Parksepä keskkuul, 4. klass

juhendaja Ene Kärg

võro keele preemiä

Kiri oppajalõ

Tere!

Külh oppajal om hää üteldä, et võtkõ vanõmba ja vanavanõmba appi ja kirotagõ üts hää umakeeline jutukõnõ. A kost võtta inämp noid inemiisi, kes mõistva võro kiilt. Noid ei olõ eriti perrä jäänü, kelle jaos oll võro kiil egäpäävâne kodokiil. Egas nuu täämpätse ao vanõmpa mõista-i tuud õigõt võro kiilt. Ja ega tuu võro kiilgi ei olõ kindlalõ inämp peris tuu, mis tä kunagi oll.

Külä, kos võro kiilt kõnõldi, omma mitmõgi tühäs jäänü. Tuu aig, ku haanimiis vidi Võrolõ lubjakivve ja läts Tiganiku puuti silgupütü mano leeväpalakõist tsurkama, om müüdä lännü. Haanimiis sõit ka nüüd Audiga.

Täämbädse ao latsõ ei tiiä võro keelest inämp suurt midägi. Nä olõ-i kuulnugi säändsit sõnno nigu „kannipuu“ ja „vankrivehmre“. Lätt viil mõnõsugunõ hulk aastit müüdä ja võro keelest olõ-i inämp midägi perrä jäänü. Ei tuudki, mis aastagal 2021 viil olõman om. Nii ma mötlõ, a või olla, et essü.

Kas keski viil ütles edespidi, et hamõ om vaia sälgä panda? Arva, et üteldäs: *särk tuleb selga panna*.

Lugu om joba nüüd sääne, et kahjos jääs meil ta võrokeeline jutukõnõ tegemäldä tuuperäst, et keski mu lähikondist mõista-i õigõt võro kiilt.

Sjoo, mis mi imäga kokko üriti kritseldä, olö-i inämp võro keele periselt mõistminõ. Nuu, kes mi perren periselt sjood kiilt mõistsõ, omma ammu lännü taivatsit ratu käümä.

Tervüsiga
Reiljani Tanel

Võro Kreutzwaldi kuul, 5. klass
juhendaja Helena Linnamäe

põnõvusjutu preemiä
Kõik om hää, mis häste lõpõs

Taa lugu juhtu viil Vinne aigu, nii üle kolmökümne aastaga tagasi. Vanaesä, kes oll tütrepujalõ Riholõ liina perrä tulnu, et lats nädälivaihõs maalõ viiä, sõitsõ sinidse mossaga. Liina tullõn oll tä kolmõ- ja poolõaastadsõ pujapuja Atsi ka üten võtnu. Vanaesä korjas tütre ja poiskõsõ, kiä oll viieaastanõ, auto päale ja sõitsõ keriguplatsilõ. Vaia oll hoiukassan kävvü.

Vanaesä läts tütrega hoiukassahe asju ajama, a poiskõsõ jäetri auto tagaistmõ päale ja karistödi, et autost välli tulla ei tohi.

Hoiukassan oll rahvast hulga ja teenindäjä ka sääne uimanõ. Aigu läts neil umajago, a asi sai lõpus aetus, istuti ruttu auto päale ja naati kodo poolõ sõitma.

Tarto uulidsa müüblipuut jäi tii viirde. Vaia oll sääl kah kävvü. Inne puuti minemist käänd Riho imä pää tagomadsõ istmõ poolõ, õt poiskõisilõ jälleki sõna päale lukõ. Ja midä tä näge: Rihot ei olöki. Küsüs sis Atsi käest: „Kos Riho om?”
„Tä läts eelmidseh piätüseh maaha,” vastas Ats.

No nüüd oll küll paanika käeh. Midä tetä? Ku Riho imä autost välli tull, näkk tä, kuis poig kõgõst väest Tarto uulidsat piten alla auto poolõ juusk. Jummal tennät, et tull mõtõ müüblipuuti minnä, muido ei olös täüskasunu tähelegi pandnu, õt lats om kaonu. Ats oll jo kah vakka nigu sukk.

Peräst koton selet Riho, et uutminõ läts igäväs ja üts võõras oll kah müüdä minnen auto aknõ päale koputanu. Täl nakas hirm ja tä läts immä ja vannaessä otsma. Hoiukassa kõrval oll tuul aol Viktoria baar ja poiskõnõ oll võlss ussõst sisse astnu, et näid löüdä. Ku tä baarist välli tull, näkk tä önnõ vanaesä autotulli ja nakas tiid piten autul takan juuskma. Läts önnös.

Ralf Veri
Võro Kreutzwaldi kuul, 5 klass
juhendaja Helena Linnamäe

rohilidsõ jutu preemiä

Vanasõna ütles, et egälütel tulõ esi süvvä är umakeedet kliimasupp.

Tuleviku värehtin

Tan Võromaal eläs üts harilik tütrik, kink nimi om Kaisa.

Kaisa om tubli 12aastaganõ neio, kinkale miildüse seigelüse, kasvõi prügū otsminõ luudusõst. Läämigi kaemi, määne seigelüs tedä iin uut.

Hummugu võtsõ Kaisa edimädse asjana üükapi päält uma kaalakõrra. Seo oll väega esieräline – kuldnõ võti keti otsan. Kaisa oll löüdnü seo armsa talismani mötsast kõivu otsast.

Rõõmsa tütrik hüpäs sängüst vällä ja läts kekselden küuki, kos imä tsäid kiitse. Kaisa jõi uma häiermätsäi är ja läts röivilõ pandma. Neiolõ miildüse pikä rohilidsõ vai verevä linadsõst röivast tettü kleidi. Tä pandsõ jalga pehme sukäpäksi, verevä pikki käüssidega kleidi ja musta värmi palidu. Tä astsõ vällä, külm tuulöil silit tä näko.

Kaisa kõndsõ müüdä umma mötsarata, kos tä käve egä päiv seigelüsi otsman. Ku tä mötsa jõudsõ, näkk tä ökva suurt valgusökerrä keset öhku. Tä oll murrön, et seo tähendäs midägi halba. Tä võtsõ hinnast öks kokko ja astsõ valgusõ sisse... Nüüt tundsõ tä, nigu olõs linnanu.

30 minutit ildamba tekk Kaisa silmä vallalõ ja hiitusi. Seo, midä ta näkk, oll hirmsa... Kõik kumasi tulõn verevin ja pihlastõn värmen, üts kõiv sadasi pikale, piaagu Kaisalõ päälle... Sös ilmusi tütriku mano üts illos tsirk nigu tulõleek. Pihlanõ tsirk ütel, et seo maailm, kos Kaisa parhilla om, om aastak 2039. Kaisa küsse hiitünult, mille om maailm sääne. Tsirk selet, et ku inemise kliimamuutuisi päale ei mötlõ ja egä päiv ilma edesi reostasõ, sös om näide tulövik sääne. Tsirk ütel tassa, et egälütel tulõ esi süvvä är umakeedet kliimasupp.

Tütärlats möistsõ, et täl tulõ umakeedet supp õkva esi är süvvä. Kaisa lubasi imelidsele tsirgulõ, et timä missioon om ellä tävveste keskkunnahoitligult.

Midä Kaisa maailma hääs tekk:

1. Tä es süü lihha ega munnõ ja piimä, tä oll nõuh süümä önnõ kasvosüüke.
2. Tä ostsõ önnõ asjo, millel olõ-õi midägi, tt pakki ümbre.
3. Tä es osta vahtsit asjo, tä pruuksõ kõkkõ vahtsõst.
4. Tä nakas rattaga kuuli sõitma.
5. Tä pallõl vanõmbiid, et nä ostnu õkva rohilidsõ elektri.

Emma Meri

6. klass

ummamuudu jutu preemiä

Lipp lipi pääl, lapp lapi pääl, ilma nökla tsuskmalda

Lipp lipi pääl, lapp lapi pääl, ilma nökla tsuskmalda. Nuu ommava kapstõ, sjood tiid õga lats. Aga ol-õi joht! Om aasta 2200 ja õgaüts tiid, et nuu ommava ajolapi, midä inemene õga päiv hindäle koguma pias. Vanaimä sukanõglaga ol-õi taah lappõ man inämp midägi tetä, sjooga võit õnnõ kogo ajosüsteemi är lahku. Õgalütel om iho seeh uma ajolappõ-rehnung ja sjoo iist tulõ päiv päävää perrä ilosasti huult kanda.

Ütel pääval oll Jukul koolitüü tegemäldä ja timä ajolappõ-märgotaja iho pääl nakas kurjalt piiksma. Süä nakas poisil pesmä ja hengädä oll rassõ. Iho-märgotaja ütel, öt imäkeele-lappõ olõ-i küländ mano tulnu. Juku hiitü väiga är ja nakas kipõlt imäkiilt opma.

Veidakõsõ ao peräst näüdäs iho-märgotaja jätki rohilist ja ütel: „Kats lappi opmisõ iist, üts boonuslapp hää tempo iist.“ Tõnõ päiv oll Jukul aoluu-oppus tegelmälda ja siis maateedüs opmalda. Kipõlt opmisõ mano ja jätki sai tä neli vahtsõt lappi ajokääro päälle. Ihol läts parõmbas.

Rehnungitunnin Jukul nii häste es lää. Tä kaot mitmõl kõrral lappõ völss vastustõ iist. Poiskõsõ tervüs oll juba väiga sant. Esäl tull minnä pujaga lapoloogi mano ja lappõ manopandmisõ iist rassõt rahha massa. Pääle tuud sai Juku jätki peris hüäste arru, kuimuudu kats kõrd kats käü.

Niimuudu elokõnõ juusksõ: õga õdak kai perre kompuutrist perrä, mitu lappi poig päävää joosul mano kasvat või kaot ja kuimuudu latsõ tervüs paistus. Mõni õdak oll sjoo esäle-imäle meeleperrä, a mõni õdak oll ka ikk tarõh ja jätki juusti tohtri mano.

Ja nii sjoo om: kia putt, tuut uma ajolappõ esi tüüd teten. A tõnõkõrd om inemisel vaia ajolappõ mano panda, sis mindas lapoloogi – tohtrõ mano. Tuu mõist perrä kaia ja süsteemi hooldust tetä. Inemine mass tohtrilõ köva rahha, ku taht lappõ mano osta. Tark tege esi, rummal piät mõistust raha iist ostma. Lipp lipi pääl, lapp lapi pääl, rassõ raha iist tohtri käest.

Ell Juhani

Tallinna Mustamäe gümnaasium, 4. klass
juhendaja Airi Tamm

Iuulõpreemiä

Õgal tsirgul uma laul

Kägo kuuk sääl mõtsatukah,

Iõivo Iõortas taiva all.
Akna takah vana varõs
kraaksmah nii, õt maa om hall.

Kurõ põllal plagistasõ,
sisask laulu laksutas.
Vindi üteh tsiristäse,
tsura väläh vilistäse.

Nigu kuulda, õgal tsirgul
uma armas lauluvii.
Tsurasil om suu pääl pilli,
näilgi uma miildüv viis.

Marten Sirendi
Miktämäe kuul, 6. klass
juhendaja Vello Jüriöö

7.–9. klass

I koht

Andsak uni

Oll tõsõpäävä õdak ja ma olli kistumalda väsünü. Märgoti, et lää täämbä varra magama. Nii teigi! Kui oli unnõ suiknu, naksõ kostma määndsitki helüsít. Helü lätsivä kõrrast kõvõmpas ja kõvõmpas. Tundusi ollõv nigu moodori mürrin. Läbi lärmi oll kuulda, ku inemise rüüksevä: „Satas iist är!“

Tei silmä vallalõ ja näi hindä iih ütte miist. Tal oll pääh kiiver, säläh kõllanõ vest ja oranži pöksi. Miis ütel mullõ: „Nuurmiis, tan om ohtlik tukku.“ Tä avit mu pistü ja kõnõl edesi: „Vai-vai, sul om sälä pääl kiräh, et olõt harvesteri juht.“ Ma olli nigu puuga vasta pääd saanu. Kai hinnast, kai töisi. Kõik olliva rõivih nigu ma.

Miis ütel: „Kukuu, su massin om sääl.“

„Mis massin?“ es saa ma arvo.

„Su harvester! Ponsse Scorpion King.“

Ta juhat mu kabiini ja ütel viil: „Edu sōs su töie ja tegemisteh!“

Istsõ kabiinih. Midägi tetä es mōista. Naksi veitseviisi pruuvmma, kuis käpp, saag ja püürmine käuse. Sai nigu selgest ja mötli säälismaa kotsõ pääl puid maaha võtta. Alust tei väikumbidõ puiõga, edesi lätsi suurömbidõga.

Kõrraga käve hull pauk. Juusksõ kabiinist vällä ja mötli, et õlivoolik om katski lännü. Es olõ, oll önnõ mõra. Söidi kruusatiile, et lähkümbält kaia. Pallo kaemist es olõki vaja, rehv oll katski ja velg nii kövvör ku kövvör. Kost kotsi päält, ma ei tiiä, aga kõrraga oll mu iih mötsatöie juht ja ütel: „Olõ-õi hullu midägi, tan pidigi pallo sõaaigisit granaatõ olõma.“

Sōs tull imä ja aie minno üles. A ma ütle: „Nii nigu miis, nii ka unõnäo.“

Taavi Vegner

Vilustõ põhikuul, 9. klass

juhendaja Hedy Saar

II koht

Kõgõ parõmb kingitus

Mi sugulasõl om krossimootorratas. Õgal vabal minodil käü tä tuuga sõitmah. Mu unistusõs sai kah hindale peris uma krossiratas saia. Mullõ paksõ huvvi õdagidõ üsapuutrist naid massinit uuri. Vaihtöpääl tull esä kah mano, ni kaimi ni arotimi ütekuuh. Esä vei minno ja vanõmbat velje krossivõistluisilõ. Mullõ miildü massinidõ helü ja kõik, mis naidõ võistlustõga üteh käve.

Suuv saia hindale uma sõiduriist kasvi järjest suurõmbas. Suvõl naksi hoolõga rahha tiinmä: käve mötsast mustikit ni kikkasiini korjamah ni möi maaha, aviti esäl tüü man kõkkõ tetä ni ka immä kodotsidõ töie man. Nä tugõsi minno tuu iist rahaga.

Mul lää-i kunagi meekest üts augustikuu hummok, ku esä minno üles herät ja ütel, et läämi Rakverre. Tii sinnä oll pikk. Oodi suurõ põnõvusõga, määne tuu krossikas, midä ollimi netist kaenu, periselt vällä näge.

Ku mi kohalõ jõudsõ, lasti mul proomisõit tetä. Kagoh tuu oll mullõ läbielämme! Tull vällä, et krossikas om ökva nigu mu jaost luudu. Esä pand mu teenit rahalõ kövastõ umalt puult mano ni ostimi ratta är. Kodotil kävemi viil poodist läbi, et osta mullõ krossisõidurõiva ni kaitsmõ. Nigu kodo saiõ, panni kõrraga uvvõ rõiva sälga ja lätsi sõitma. Tuu oll väega võimas tunnõ, ku mul oll peris uma krossikas.

Taa om kõgõ parõmb kingitus, mis ma seoniaoni saanu olõ. Üts mu unistus läts täude.

Hendri Toobre

Verska gümnaasium, 7. klass

juhendaja Tiina Purik

III koht

Kuis ma hinnast tõpi vasta kaitsa

Külmetyse vasta avitasõ õks lämmi tsäi, mesi, sinebivann ja kurslak. Noid tarkuisi tiid õga koolilats. Ku nuu kodotsõ vahöndi õi avida, sis tulõ perearstil laskõ mõni ruuh kirota.

Parhilla om ilmah säâne tõbi, minkaga kiäki kokko puttu taha-õi, kutstas koroonast. Kuis kaitsa hinnast tõbõ vasta, midä olõ-õi näta ja midä võide hindä tiidmäldä edesi kanda?

Minevä aastaga märdsih kupatadi meid, koolilatsi, ütevooriga kodo opma. Mi õs tohi inämp kuuli minnä, muusigakoolist vai mõnõst kokkosaamisest kõnõlõmalda. Ku kohegi lääde, sis avitas sinno päästă önnõ mask, kässi mõskminõ ja desinfitsiirmine. Önnõst mi elä maal ja vällä värske õhu kätte sai õks minnä. Käve mõtsa all jalotamah. Ku kiäki vasta tull, sis käändse jäl tõõsõ raa päale. Ku olõs süküs olnu, sis olõs õga kõrd kõrraligu seenesaagiga kodo tulnu.

Koolielo olõ-õs lihtsa. Arvutihe tull vahtsit programmõ mano laati ja oppajilõ ummi töid kirä til saata. Ülesandõ, midä oppaja andsõva, olli vaihtöpääl muidogi veiga lihtsa vai loomingulidsõ. Näpotüü tunnih saimõ ülesandõst mask ummõlda, õt olõsi hüä hinnast viirusõ iist kaitsa.

No om aastak pia müüdä lännü. Vaihtöpääl saimõ õks kuuli opma kah. Veebruar om käeh ja mi olõ jäl kodotsõl õppõl. Hüä om tarõh passi. Nüüd om kottoh ka lihtsamp oppi, kõik om jo tiidä, kuis koolitükke arvutih tetäs.

Tõbõ vasta om löütü vaktsiin. Kunas tuu koolilatsini joud, om viil tiidmälda. Tii õks tsäid ja jalavanni ja süü vitamiinõ, õt tervüst hoita. Käü väläh mütsü, salli ja villatsidõ kindidõga. Nii püsü terve ja hoia uma perre kah terve.

Priksi Leenu

Verska gümnaasium, 7. klass

juhendaja Maret Vabarna

Iuudusõjutu preemiä

Ma ja mõts

Ma kõnõlõ teile luu hinda ja mõtsa läbisaamisõst. Ma ja mõts...

Ma olõ väikukõsõst päale mõtsaga väega häste läbi saanu. Ma käve sakõstõ uma pere vai lelle perega mõtsahn. Säält mu armastus mõtsa vasta tullgi. Nüüd, ku olõ vanõmb, om tuu köödüs viil tugõvambas lännü. Ei lää müüdä üttegi päivä, ku ma luudusõhn es käünü vai mõtsast es mõtõlnu.

Egä Kõrd, ku ma mõtsahn käü, saa pallo jõudu, väke ja energiat mano. Mul om pini Xena, kellega piät ega päiv tegelemä. Mi lemmikkotus, kos jalutaman kävvü, om mõts. Pinil om sääl hää juuskõ ja mul om kah kinä.

Ku mul om halv tujo vai olõ segähüsehn, lää ma alati mõtsa ja mul om sääl hää olla. Mu miil puhestus. Mul om mõtsahn ka uma puu, kes om mullõ armsa. Tä lohutas minno ja võtt kõik mu kurbusõ är, ku vajja. Tuu puu om nii illos ja väega mu muudu. Mõtsahn om nii värski lõhn ja lahkõ vastavõtt.

Mõtsahn om alati hää olla. Ei olõ vahet, kas om paks lumi maahn vai lämmi ilm, satas vihma vai om sula. Alati om sääl hää.

Kleer Vodi

Haani kuul, 7. klass

juhendaja Kersti Leit

püümme ao jutu preemiä

Kodominek

Naksi ma ütel talveõdagul kodo poolõ astma. Kõndsõ ja kõndsõ. Välän oll peris külm ja maaha oll sadanu paks lumi. Kõrraga jäi mullõ mõtsa veereh silmä määnegi inemisekujo. Hiitü hirmsähe. Hariligult es liigu seo tii pääl inemiisi esiki massinidõga, kõnõlõmalda jalgsi. Jäi kaema ja pikapääle naksiva silmä seletämä. Näi kuuskõ, mis oll ossõ päale sadanu lumõ peräst täpsäle inemise muudu. Süä sai õkvalt rahu. Kõndsõ rõõmsa meelega edesi.

Mõnisada miitret edesi läts taivas mõtsa man valgõst. Sekundis. Vai kahõs. Mõtli, et olõ pääst peris ullah lännü. Kimmähe kujoti seod kõkkõ hindäle ette. Mõnõ ao peräst juhtusi seosama asi jälki. Kõik ufo ja värgi kähevä mu pääst läbi. Lõpus mõtli, et vast iks olliva massinatulõ. Vai iks midägi muud? Jäi saisma ja oodi, äkki juhtus viil midägi, a ei inämp. Panni hindäle kah nüüd kipõmpa käugi sisse ja uhasi kodo. Inne ku viil midägi andsakut juhtus. Piä olli kotoh ja elli umma ello edesi.

Vaihtõpää tulõ seo õdak mulle siski miilde ja ma naka mötlõma, mis tuu sääl iks olla võisi. Vai ollivagi hirmul suurõ silmä?

Egä inämp säändseh olukorrah olla külh ei taha.

Ragnar Ilves

Vilustõ põhikuul, 9. klass

juhendaja Hedy Saar

nallajutu preemiä

Kardohka-suurmapudõr

Ütel tallevahõaoal olli vanaimä man maal. Kai tagatarõh televiisorit, ku memme hõigas: „Villem, olõ hää poiskõnõ, kardohka-suurmapudru podisõs pliidi pääl, hoia seol silma pääl. Ma lää käü naabrineti man, tuu muna är.“

Televiisorist tull kistumalda tömbaja film, a tollõ kaeminõ jäigi mul katski. Lätsi küüki. Köögih oll hää lämmi. Tuli praksusi pliidi all ja pudrupott podisi häste. Istsõ tulõ veereh ja kai potti. Kõgõ, ku vanaimä naabrinaasõga kokko saa, om näide jutul jakku.

Oll müüdä lännü hulk aigu, ku memme küüki astsõ ja hiitusi: „Villem, pojakõnõ, mis sa tiit? Tarõ kõik savvu täüs!“ Tä haardsõ karohka-suurmapudru poti pliidi päält ja nõstsõ kaasõ üles. Nüüd kaimi jo üten potti. Pudõr oll hüdsimust... Ja kõrvõnu hais nakas nõnna.

„Mille sa pudrul är lasit kõrvõda,“ küsse vanaimä. Ma kai tedä suuril silmil. „Esi kässet mul ju putru kaia! Mis tuu hädä nüüd sõs om? Esi kässet silma pääl hoita!“

Kevin Vissel

Vilustõ põhikuul, 9. klass

juhendaja Hedy Saar

pikä jutu preemiä

Kõgõ parõmb kingitus

Kingitüisi tegemine om pikä aoluuga. Joba tuhandit aastit tagasi kinksevä kuninga ütstõõsõlõ töistõ riiki sadamit ni maid. Nii suudõti är hoita kuningriike vaihõliidsi sõtu ni sõlmi umavaihõl tugõvampi liitõ. Parhilladsõl aol tetäs kingitüisi uma teno näütämises hää tüü iist, ni ka armastusõ näütämises kellegi vasta. Kinke tetäs päämidselt inemiisi jaost tähtsil päivil, nigu omma sünnipäiv, jõulu, kooli lõpõtaminõ, latsõ sündümine ja nii edesi.

Kindlahe om tähtsä, midä tõõsõlõ kingit. Tuu päale mõtlominõ võtt külh aigu, a tasus kuhjaga är. Kingitüst teteh piässi tiidmä, miä saajalõ võisi miildüdä vai midä tal kõgõ inämb vaia om. Kingitus piässi olöma praktilinõ ni rõõmu pakma. Arvõsta tulõ, kas kingitus lätt mehele, naasõlõ, latsõlõ, noorõlõ vai vanalõ, miä timä huvi ni tegemise ommava. Väega mukav ni kindla päale minek om kuväärih rahha kinki. Sõs inemine esi valis, miä talle meeble perrä om.

Häie ja põnõvidõ läbielamiisi kinkmine om kah üts viis tõõsõlõ meeble perrä olla. Inemise tundva nüüd kipõl aol mõnno ütstõõsõga kuuh ao viitmisõst ni mälestüisi kogomisõst. Nii võigi kinki hüale sõbralõ näutuses elämuskinkõkaardi, minkaga saa ütehkuuh reisi, opitarõh, kontsõrdil, tiatrih, kinoh vai spaah kävvü, hääd süuki süvvä.

Üts viis om ka esi ummi kässiga mõni meisterdüs, suvõniir, mänguasi tetä, midägi esi küdsädä vai kasvõi luulotus kirota. Vanasõnagi ütles, et esi tettü om höste tettü. Ma olõ iks tennü inne tassahillokõsõ uurmistüd kah, mis tõõsõlõ inemisele miildüs. Mõtlõ iks saaja päale, kuluta umma aigu, näe vaiva ja olõ kõõ süämega asja man. Vaihõst pia viil mitmit kõrde tüuga otsast alostama, et iks tulõmusõga rahulõ jäiä. Mõtlõ ka tuu päale, kuis valmis asi ilosahe är pakki ja pidolidsõmbalt kätte anda. Sinnä ommava sisse pantu häää mõttõ ni soovi.

Om sääne ütlemine, et kingitü hobõsõ suuhtõ ei kaia, a mõnikord iks juhtus, et kingitäs midägi, minkaga mõista-i edimädse huuga midägi päale naada. Mu hindäga juhtu sääne lugu, et sai kuväärih uidomisõ pääsme, a ma pelgä vett ni mõista-i sukugi uido. Tennäsi siski – es taha kinkjät solvada. Klaarsõ tuu sainsu nii, et löudse pääsmele uvvõ umanigu, kiä tuu üle töölidsõlt rõõmu tundsõ. Ma esi sai andmisrõõmu tunda.

Mu arvatõh olõ-i hüää mõtõ kinki tõõsõlõ lemmikeläjät. Elläi või talle esiki miildüdä, a olõ-i tiidä, kas saaja om valmis vötma huult elävä hingekese iist. Või ka olla, et timäl om allergiä.

Kingituse tähendüs olõ-i mu jaost sukugi materiaalnõ väärts, vaid seo, kinka käest seo om saadu ja milleperäst om tettü. Mi perreh om vällä kujonõnu uma kinkmise kõrd. Ku mi väiko latsõ ollimi, kingiti meile sõsaraga pallo mängoasju, millest mi tundsõmi rõõmu önnõ lühkest aigu ni mis jäivä niisama saisma. Vanõmba otsusti, et edespiteen saami kingitüisi katõl pääväl aastah: sünnüpääväl ni jõulõs. Õga perreliigõ mõtlõs uma soovi höste läbi. Olõmi suuvnu jalgratast, mikroskoopi, telefoni, hulgurit – kõiki näid asju olõmi pruuksu pikkä aigu.

Mu kõgõ parõmb kingitus om esä vana basskitarr. Tuu oll timä jaos väiga armsa ja tähtsä. Ma kõõ käve timä pilli pruuvmah, kunis tä kinksegi pilli mullõ, ku lõpõti 7. klassi hüvvi hindidõga. Mullõ oll üllätüs, ku tä ütel, et om taa kitarriga esinenü inämbüsel ansambl Zetod kontsõrtõl. Mul ni papsil mõlõmbal lätsi silmä likõs, ku tä tuud muusigariista mullõ üle andsõ.

Ma arva, et kingitus piätki olöma sääne, midä olõt suuvnu kõõst süämost kavva aigu ni saat tä inemiselt, kes mõist su tahtmist ni usaldas uma väärtsilidse asja sullõ. Seo hetk ni tundõ jäävää miilde elo lõpuni ni kingituse kaeminõ tulõtas kõkkõ uvvõstõ miilde.

Kingituse päämine mõtõ om kinkalõgi hüääd miilt tetä. Elo hindä kingituse ommava pere ni sõbra, kiä huulva must.

Toni-Marten Riik
Verska gümnaasium, 8. klass
juhendaja Tiina Purik

10.–12. klass

I koht
Ikkõ vai naarda – inämp ei tiiäki

Mo elo edimedse aasta olliva ilosa,
Eestimaa häütses ja linnu laulsõ,
muro oll rohilidsõmb ni taivas oll sinitsemb,
elon es mõista arvada, miä tulõman om...
Alostusõs naksi päale murõ plannõdi peräst,
a sjoo murõ oll õnnõ nigu üteainsa
teismelidse ruutslasõ murõ ja ei kellegi muu.
Greta võisi vai mütsü är süvvä, ku kunagi
mõnigi timä idee umas võetas ja täude viäs...

Sös tulliva valimisõ, mille pärast
kogo Eestimaa inämp-vähemp ütstõsõ vasta käändse.
Nii saie edimäidsis eestläisis helme ja ratta,
tuu oll üts kurb aoviidüs kogo Eestile.
Helme linnelsiva ni puistsõva lakja kökkõ, miä sülg suuhtõ töie,
ratta a õnnõ poliirsõ helmit ja es lasõ näist vallalõ.
Pätsi käändsevä hinnast esi ahon ümbre, ku näivä,
miä tan maa pääl sundümän om ni midä tetti taa
ilosa Eestimaa uhkusõ ja auga.

Edesi naksimi arotama, kedä kiäki armastada tohis,
eestläise naksiva nigu nipsust kristlaisis:
abielo om õnnõ naasõ ja mehe asi – muu tulõ-i kõnõ alagi.
Säälsaman läts kisa valla sjoo peräst, kas naanõ tohis
vai tohe-i otsusta, miä tä kihäst saa vai saa-i,
sest säitsmekümneaastadsõ mehe tiidvä tuud jo kõgõ parembidõ...

Taa kõgõ kesken olõmi hädän vahtsõ maailma viirusõ –
Covid-ütsetöistikümnega,
millen egäüts om meditsiinikooli lõpõtanust targõmb,
egäüts tiid, et maski ommava saatanaast ni vaktsiinin omma kiibi,
tõsõ ommava ullikõse, kiä tahtva umma tervüst rikku,
selle et sjoo viirus, mille pia saa külge egä eestlane,
om jo õnnõ välla mõtõldu...

Egä hummok heränedeh mötlöt edimält,
miä täämbäne päiv sōs hindäga üten saa tuvva,
midä nuu poliitigu tennü omma: ega kiäki pistist olõ-i võtnu
vai kommentiirnu mõnõ maailma naispoliitigu seeligu pikkust,
tiia-i, kas tuu uus viirusõtüvi om joba Eestin vai viil olõ-i,
kas kuul üldse om koolin vai koton,
kas ma elä Eestin vai koskil Ameeriga ulmõfilmin,
kos järgmäne samm ommava ufo vai maailmalõpp...

Taa elokõnõ olõ-i kerge, a iks kergemb ku sõjaaoal,
pallo ommava joba ütelnü, et tuu, mis parhilla sündümän om,
om mi põlvkunna sõda, selle et ütski põlvkund saa-i ilma sõata.
A nigu meri kõrd kuldsõ sõna randa uhtsõ, sōs –
sais om sitt, a tuu om mi tulõvigu väetis...

Melany-Regle Langus
Vahtsõliina gümnaasium, 12. klass
juhendaja Tiia Allas

II koht **Veskilkäük**

Ütel õdagul kõnõlimi esä Andrõssõga tima latsõpõlvõst. Tä kõnõl, kuis Nõvvukogodõ aigu veskil käuti ja ma pandsõ sjollõ jutu kirja.

Aastit 50 tagasi, ku viil piä egah taloh eläjít peeti ja veidü terävillä kasvatõdi, oll vajja ka eläjile söögis jahhu jahvada. Tuulaiga tüütivä viil Piusa pääl vesiveski. Ku esä väikene oll, pandsõ tä koti suvõl vankri päälle, talvõl rii päälle, hopõn ette, istsõ esi kotikuurma otsa, tä esä (mu vanaesa) andsõ uhja kätte ja nii naati veski poolõ astma. Sinnä oll maad 4–5 km.

Kõgõ rohkõmp pelläs esä mäealost: vankri vai regi võidsõ hobõsõlõ kunti juuskõ. Tuu vasta pidi olõma hobõsõl pääl lintsí ja kõtualotsõ rihm. Ku oll, sis panti ka sedelg sälgä. Vanõmba hobõsõ mõistsõva õks esi mäe alla minneh tagasi hoita, noorõmbil pidi uhju kõvastõ trammih hoitma.

Vanaesäl õks oll jo möldrega kokko kõnõld järjekörd. A tihti pidi ka uutma, kunas noil, kiä varramba olli tulnu, rügä är jahvatõdi. Vanaesä sõitsõ tsikliga tuus aos veski mano ja kandsõ koti veskikotta. Säääl tömmas möldre plokiga koti kolmanda kõrra päälle. Säääl oll suur kolo, kohe vili valõti, tõnõ kolo oll leeväjahu jaos. Vili juhitи kruuvmassinahe, et rügä prahist är puhastada. Sääält läts vili edesi kivvest läbi ja toro kaudu kotti. A tuu toro nimme esä Andrõs inämp ei mäletä.

Leeväjahu panti õks eräle kottõ sisse. Möldre hõigas tõsõ kõrra päält, määne vili kollo valla. Mõnikörd möldre pahand, ku esä läts kolost kavvõlõ uudistama, et saa-i õigõs aos vilja kollo. Veskkivve ei tohi tühält kokko laskõ, nührütäd kivipaari är! Kivve tsagaminõ om jäl suur tüü. Ku jahu kottõ seeh ja vankri vai rii päälle pantu, sis sai nakata kodo lonkma, sis olõ-õs inämp kohegi kipõt.

Ku esä suurõmbas kasvi ja rönnussõ jõudsõ kinni tõmmada, tull tal hindäl hopõn vankri vai rii ette panda ja viläkoti kuurmahe kanda. Kottõ mahtu vankrihe tükkü kümme. Kotti mahtu kaaru alla 50, rükä üle 50 kilo. Oll viil vanno suuri umakoetust röivast kottõ, kohe mahtu 6 puuda villä. Nuu olli tuustaost, ku möldrele massminõ käve koti tükü perrä. Väiku kuurmaga olõ-õs mõtöt nii kavvõlõ minnä!

Latsõn oll huvitav, ku kotost vällä sai ja viil hobõsõga. Piirimääest alla minneh oll kinä vaadõ Piusa orolõ, telefonitraatõ pääl istsõva ilosa helesinidse linnu – sinira. A määndsegi ilmaga traadi undsiva.

Nüüd omma põllu võssu kasunu, telefoniliini kaonu, siniraag ka mi luudusõst lännü, möldre töispoonsusõh, veski lagonõsõ, tammi omma europrojektega är lammutadu, olõ-i kalaköstõl koskil olla. Illos oll kaia sillä päält väikeisi kalakõisi, lepämaimõ. Nüüd oma lepämaimu jõõst kaonu.

Ku esä Andrõs sovhoosih tüüle nakas, olõ-õs täl aigu veskil kävvü, ka kannatust olõ-õs. Sis tei tä esi hindale kodo käsikivvest serbikivi-veski. Tuu om parhillagi tüükõrrah. Sääne sai üts latsõpõlvõ miildetulõtaminõ. Kõik säändse luu tulõs üles kirota, kooni kiä viil mäletäs ja kõnõlda möist. Latsõ, kõnõlgõ ummi esäde ja imäde, vanaesäde ja vanaimädega!

Hanna-Liina Kunnus
Vahtsõliina gümnaasium, 12. klass
juhendaja Tiia Allas

III koht **Kõgõ parõmb kingitus**

Kõgõ parõmb kingitus
om sino armastus,
sino armsa kallistus
ja sino meelütüs.

Häömäldä naaratus
kõgõ ilosamban talvõõdagun.
Sino hell hellütüs –
kõgõ suurõmb unistus.

Miildejääv käepututus –
sjoo hõlahus.
Sõnolda võtt –
kõgõ parõmb kingitus.

Karmen Kauss
Vahtsõliina gümnaasium, 12. klass
juhendaja Tiia Allas

nallajutu preemiä
Elost hindäst

Oll üts lämmi keväjäne õdak üten Võromaa peren. Peretütrikulõ oll küllä tulnu kooliveli pääliliinast, kes sääl rüperaalõ siseello opsõ. Pereesä pruuksõ tüütegemises ja Molovihu vahtmisõs Ubina-raali.

Tä tahtsõ ummi tiidmisi tävvendä ja targas saia ning küsse pääliliina nuurherrält: „Mis miis sa olt, kas Maci-miis?“

Nuurherrä jäi veitus aos vakka, mõtõl, sis ütel: „Ei ole, ma olen rohkem Hessi-meest.“ (olõ-õi, ma olõ iks inämb Hessi-miis)

Üts kõnõlõs aiaast, tõnõ aiamulgust. Peremiis mõtõl Ubina-raali, nuurherrä pääliliina burksiputkat ja uma kõgõ armsambat burksi.

Hanno-Laur Kunnus

Vahtseliina gümnaasium, 12. klass

juhendaja Tiia Allas